

V. b. b.

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Wien V., Margaretenplatz 7
Rokopisi se naj pošljajo na naslov:
Zinkovský Josip, Wien
V., Margaretenplatz 7.

Lisi
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo
Stane četrtletno: K 5000.—
Za Jugoslavijo
četrtletno: 25 Din.
Posamezna številka 700 kron.

Leto III.

Dunaj, 3. oktobra 1923.

Št. 40.

Berite in premislite!

Pričakovali smo dobre čase. Ob plebiscitu so nam obljubili, da bomo več let davka (štibre) prosti, da bomo po ceni kupovali obleko in železnino, ker je v Avstriji veliko fabrik, svoje pridelke pa drago prodajali, ker imamo velika mesta; zemlja grofov se bo razdelila, da bodo kajslarji in delavci dobili svoj grunt in ne bodo več silili v mesta. Vse to in še več so nam obljubili, zato je marsikdo od nas glasoval za Avstrijo.

Sedaj pa je vse drugače: cene za obleko in železnino vedno rastejo, za naše pridelke pa padajo in zraven plačujemo take davke, da marsikdo že prodaja za dom potrebno živino in les, zraven pa še fentajo naše najboljša krave in svinje, ker ne zmoremo več vseh plačil. Na drugi strani pa fabrike, banke in mestne hiše v primeru z nami skoro nič nimajo davkov.

Kdo je kriv?

Na Dunaju nemške stranke, v Celovcu pa tudi nemške stranke, posebno Bauernbund in soc. demokrati, ker te imajo vladno v rokah.

Kam pa denejo naš denar?

Največ ga porabijo za uradnike, ki jih je v Avstriji toliko, da so tuje države morale Avstrijo prisiliti, da jih odpušča; pa odpušča jih tako, da celo mlade, ki si lahko drugače kruh služijo, z milijoni izplačuje. Kier sta bila prej dva orožnika, jih je sedaj do dvajset in vsi oženjeni, da več plače vlečejo. Veliko na vrh plačajo pri železnici. Naš denar gre za reči, od katerih mi nimamo čisto nič.

Kdo je postavil tako vlado?

Poslanci, ki so v večini. Ali si Ti zadovoljen s tako vlado? Ali boš tedaj volil nemške ali socialdemokratske poslance, da bo nova vlada spet kaj stiskala kmete in bajtarje, s katerimi morajo trpeti tudi naši posli in drugi kmečki delavci? Banke, fabrike, mestni ljudje in dobro plačani uradniki bi se nam pa tudi zanaprej na tihem smejali, v častengah pa vpili čez kmete oderuhe? Ali hočeš to? Ne, zato ne voli s temi strankami!

Še druge krivice.

Pa še večje krivice nam dela vlada! Pogledj! Na celim svetu se otroci v šoli najprej učijo v materinem jeziku in še le, ko tega dobro znajo, se učijo drugih jezikov, samo naši otroci se morajo že prvo leto mučiti z učenjem jezika, ki ga doma še niso slišali. Ali se Ti ne smilijo naši otroci? — Po celim svetu, celo zamorcij v Afriki se učijo krščanski nauk v domačem jeziku, ker tako ukazuje katoliška cerkev, po plebi-

scitu so nam v mnogih farah še to vzeli, v drugih pa še bodo, če bomo tudi zanaprej tako zaspani. Potem se pa čudimo, da so naši otroci neumni, neubogljivi in da naša mladina hoče koj popivati in rajati, pa nič več v cerkev hoditi.

Dragi koroški Slovenec! Mirno premisli vsaj to in potem se odloči 21. oktobra! Če hočeš, da banke in mesta plačujejo malo davka, Ti pa največ; če hočeš, da še naprej delamo za grofe; če hočeš nemške duhovnike, ki Te še na smrtni postelji ne zastopijo, tedaj voli z Nemci!

Če hočeš, da bodo vse meje odprte in zato Tvoji pridelki doberkuni; če hočeš, da se krščanski nauk sploh ne poučuje več; če hočeš, da se zakonsko življenje ruši z ločitvami, da se naši rajni zažigajo, tedaj voli socialdemokrate!

Če hočeš, da Ti vzamejo še to, kar imaš, Tvojo hišo, Tvoje polje in hočeš gladovati kakor na Ruskem, tedaj voli komuniste!

Če pa hočeš pravične davke, manj uradnikov in žandarjev, našim bajtarjem grofovski svet, kar ga sami ne obdelujejo; če hočeš povsod, kjer prebivajo naši ljudje, pametno šolo in duhovnike, ki nas zastopijo,

tedaj voli poslance naše domače Koroške slovenske stranke.

Ta dela, da bodo davki pravični, da se razdeli grofovski svet med male kmete, bajtarje in kmečke delavce. Samo Kor. slovenska stranka dela na to, da se naši otroci v šolah začetka poučujejo v domačem jeziku; ta dela na to, da se krščanski nauk uči v domačem jeziku, da imamo v vseh naših farah pridige v domačem jeziku, da se v domači fari moremo spovedavati v domačem jeziku. Od vernih starišev smo in verni hočemo ostati. Kaj ne, to hočeš tudi Ti! Zato pa se pridruži z vso ljubeznijo delu za našo Koroško slovensko stranko in voli z nami domače ugledne može, o katerih vemo, da se bodo borili in žrtvovali za nas.

Kandidati 'Kor. slovenske stranke'

Za državni zbor:

1. Dr. Franc Petek, zdravnik v Velikovcu,
2. Ivan Starc, župnik v Hodišah in
3. Ivan Vošpernik, posestnik v Podravljah.

Za deželni zbor:

1. Dr. Franc Petek,
2. Vinko Poljanec, župnik v Škocijanu,
3. Anton Gastl, posestnik v Šebnu pri Maloščah,
4. Ferdinand Krajger, posestnik v Šebnu pri Šmihelu,
5. Ivan Vošpernik, posestnik v Podravljah,
6. Franc Kriegl, posestnik v Zahomcu,
7. Anton Gril, posestnik na Plaznici,
8. Jožef Križnik, posestnikov sin v Šmarjeti v Rožu.
9. Valentin Rutar, posestnik v Št. Petru na Vašinjah in
10. Anton Warmuth, posestnik v Brdi na Zill.

Vodstvo Kor. slovenske stranke.

Obnova Avstrije.

Kako je bilo pred enim letom pri nas? Malo boljše nego sedaj v Nemčiji: draginja neznošna, denar je polagoma ali stanovitno padal, vršile so se vsak dan nove stavke, trgovine so bile prazne in zaprte, brezposelnost velika in obup in glad. Vse je pričakovalo razpad naše države, da, celo načrti za razdelitev so se že pojavljali. Vse je čakalo na razdelitev ali združitev z Nemčijo, na bodočnost Avstrije kot take sploh nihče več ni mislil. Ali zavel je drug veter in prišlo je drugače. Mnogo trpljenja nas je stala obnova naše države, nas stane in nas bo še stala, ker davčni vijak ne bo prenehal še tako kmalu s svojim peklenskim pritiskom. Veliko manj bi mi Slovenci občutili ta pritisk, ako bi imeli vsaj najnavadnejše manjšinske pravice.

Komaj leto sanacije ima naša država za seboj in že se more reči, da izvedba načrta gospodarske obnove ni zapustila za seboj posledic, ki so se z nekaterih strani omenjale z bojaznijo. Šesto poročilo generalnega komisarja dr. Zimmermanna, obsegajoče dobo od srede majnika do srede junija vsebuje podatke dosežanih uspehov obnove in izglede v bodočnost naše države. Pokazalo se je pri tem, da je sila avstrijskega finančnega gospodarstva mnogo večja kakor se je domnevalo v začetku. Tako so na primer dohodki dosegli v aprilu 722 mili-

yard mesto predvidenih 385 milijard, izdatki pa so se zmanjšali od 743 milijard na 737 milijard, da je bilo mogoče zmanjšati primanjkljaj za 15 milijard; mesto predvidenih 358 milijard je bilo primanjkljaja samo 343 milijard. Gospodarska obnova je tudi v ostalih mesecih povoljno napredovala. Pred letom izdelani reformni načrt je predvideval za čas od 1. januarja 1923 do konca junija primanjkljaj 2.031.720 milijonov papirnatih kron (32.448.000 zlatih kron mesečno po kurzu 14.380). Šesto poročilo generalnega komisarja pa izkazuje samo primanjkljaj v znesku 1.997.527 milijonov papirnatih kron, kar znači proti navedenu proračunu za 34 milijard primanjkljaja manj. Neobičajno visoki dohodki, uspehi velikih žrtev vseh slojev prebivalstva za ohranitev države, najjasneje dokumentirje zboljšanje gospodarstva in zaupanje v našo krono, ki ne raste samo med našim prebivalstvom, temveč tudi v inozemstvu.

Dunajski trg ni več brez tujih valut in me- nic, pač pa jih ima na razpolago že tako množino, da se bo opustila devizna centrala in vpeljal zopet prost promet s tujim denarjem in tujimi menicami, kakor je bil pred letom. Tuji denar se bo zopet lahko kupil v vsaki banki neomejeno, kolikor ga bo kdo potreboval. Ali ta okolnost na našo krono nima nobenega vpliva. Dvig valut na borzi v zadnjih mesecih kaže nepobitno na izdaten dotok denarja iz inozemstva in na ocenitev avstrijskih podjetij, katerih vrednostni papirji se v inozemstvu iščejo in močno kupujejo. Nekateri narodni gospodarji vidijo v tem nevarnost za gospodarsko bodočnost Avstrije, ker so mnenja, da se nakupujejo ti papirji samo v spekulativne svrhe in ne za trajno, da stoji Avstrija pred težko gospodarsko krizo, ker bo odtok avstrijske krone v tujino imel slab vpliv na bodoči denarni izkaz dobička in izgube. Prilичno isto trdi tudi šesto poročilo generalnega komisarja, ki ugotavlja, da naša trgovska bilanca nikdar ne bo dosegla prebitka.

Ustalenie naše krone je javnost z velikim zadovoljstvom pozdravila, osobito trgovina, ki se prej ni mogla razvijati povoljno, je zadobila zopet trdna tla, da more izvrševati potrebne nabavke tudi v inozemstvu brez strahu pred izgubo. Istočasno smo prišli tudi na političnem polju do reda. V ozki zvezi z ustalitvijo krone je bilo tudi znižanje števila uradništva, ki je zdajno presegalo naše potrebe in dohodke. Splošno se je pričakovalo, da bo odpuščeno uradništvo pretreslo državo v njenih temeljih ali kakor vidimo, redukcija ni zapustila nikakih socialno-političnih posledic. Tudi na drugih poljih se razmere vidno boljšajo.

Življenjske potrebščine so se v prvih štirih mesecih sicer podražile v neprilog nakupovalcev, šele v juliju in avgustu imamo zaznamovati padec cen življenjskih potrebščin, čeravno samo v mali meri. O urejenih razmerah pričajo tudi hranilne vloge pri poštni hranilnici in povečanje kovinske podlage avstrijske Narodne banke, katere denar je krit skoro do 50 odstotkov. Tudi avstrijska industrija ima sedaj

jako ugoden čas, ravno vsled stalnega kurza naše krone in propadajoče nemške industrije, da razširi svoj vpliv tudi na inozemstvo. Avstrija se mora že vsled svoje lege potruditi, da postane nekako prevozno središče za mednarodni promet.

Priznati moramo, da se je v teku enega leta za obnovo mnogo storilo. S pametno gospodarsko politiko se bo država še dosti opomogla. Čeravno davkoplačevalci v Avstriji kaj dobrega nimajo pričakovati, vendar se bodo polagoma razmere toliko zboljšale, da bo mogoče na krono se vsaj opirati. —u—

Krščanski socijalci in narodna pravičnost.

Kmalu po glasovanju l. 1920 so bile v Avstriji volitve za dunajski parlament. Nemška krščanska socijalna stranka je izšla iz volitev kot zelo mogočna stranka in je pri volitvah mnogo pridobila. Koroški Slovenci smo po glasovanju zopet definitivno prišli pod nemško gospodarstvo. Neki akademsko izobražen, veljaven mož krščanskega mišljenja iz Kranjskega je tedaj rekel: „Slovenskim Korošcem se ni treba ničesar bati. Dobili boste svoje narodne pravice, v Avstriji so zmagali krščanski socijalci, oni vam bodo pravični.“

Od tedaj so pretekla leta in mi nismo dobili nobenih narodnih pravic. Naši otroci se z vso brezobzirnostjo in rafiniranostjo ponemčujejo, in krščanski socijalci vse to mirno gledajo. Naš rod na Koroškem je nasilno obsojen na narodno smrt in ta obsodba se brezobzirno izvršuje — krščanski socijalci mirno gledajo. Oni sicer mnogo pišejo, kaka krivica se godi Nemcem v Porurju, na Tirolskem, v Kanalski dolini, na Češkem, v Jugoslaviji, a nočejo poznati naših narodnih pravic. Da, zdi se, da sploh nimajo čuta za slovenske narodne pravice. Mimogrede rečeno: Mi koroški Slovenci bi bili zelo zadovoljni, če bi se nam godila taka „krivica“, kakor se godi Nemcem v Jugoslaviji, to se pravi, če bi mi imeli take narodne pravice, kakor jih imajo Nemci v Jugoslaviji. Če bi Nemcem doli šlo slabo, bi njihov voditelj dr. Kraft ne bil protestiral, ko je neka nemška vas v Banatu izpod Jugoslavije imela priti pod Romunijo.

In nemška krščanska stranka na Koroškem, kdaj se je potegnila za naše narodne pravice? Popolnoma mirno gleda, kako se naši slovenski otroci ponemčujejo v šolah — ponemčevalnicah. Mirno gleda, ko se Slovenem na mnogih krajih zabranjuje pritejati shode in druge izobraževalne in zabavne prireditve. Krščanska stranka mirno gleda, ko se tepta pravičnost, a kaj je krščanstvo brez pravičnosti. In kje naj bo prostora za krščansko ljubezen, kjer ni niti krščanske pravičnosti? Ta je vendar podlaga vsem drugim čednostim.

Toda ne le, da nem. kršč. soc. stranka ne kaže nobenega razumevanja za naše pravice,

v njenih vrstah in sicer v njenem jedru stojijo mnogi, ki nam prizadevajo težke krivice. In to so osebe, ki bi pred vsemi drugimi morale spoštovati pravo svojega bližnjega. Mislim na krivice, ki se nam gode na verskem in cerkvenem polju. Ali ni to težka narodna krivica, če nemški duhovnik na pretežno slovenski župniji vrže slovenski jezik iz cerkve in z izgovorom, „da se ne bodo Nemci razburjali“, odpravi na en mah vse slovenske pridige, vse slovenske molitve, vse slovensko petje v cerkvi (Grebini)? Če nemški duhovniki na župnijah kakor Timenica, Št. Lipš slovenski jezik vržejo iz cerkve „mit Stumpf und Stiel“ do poslednje slovenske molitvice? Če nemški duhovniki ponemčujejo v cerkvi in v šoli kakor v Grabštanju, v Gorjah, v Vetrinju, Marija na Zili, na Rudi, v Labudu, v Porečah? Če slovenski verniki nimajo niti prilike, da bi opravili sv. spoved v svoji župniji in se nemški duhovniki ne potrudijo, da bi se priučili slovenskemu jeziku? Če slovenskim otrokom v šoli razlagajo krščanski nauk v nemškem jeziku in jih silijo, da morajo nemško pozdravljati in v cerkvi nemško moliti?

Če bi se vse to godilo nemškemu ljudstvu, ali ne bi proti taki krivici protestiral vsak krščanski Nемец? Ko pa moramo vse to mi trpeti, so krščanski Nemci sami aktivno soudeleženi pri tem krivičnem nastopanju proti nam.

To so krivice, ki jih mi vsi čutimo. Eden za vse, vsi za enega. Krivico, ki jo trpi katerikoli naš rojak, čutimo mi vsi. Saj tudi bol, ki jo trpi roka ali noga ali oko, občuti celo telo.

Zanimivo je tudi to: Pri nas na Koroškem se je nem. kršč. soc. stranka zvezala za čas volitev z nemškimi liberalnimi in kapitalističnimi strankami. To je njena stvar. A zanimivo je, da je g. Paulič, eden voditeljev nemške koroške krščanske stranke, že vnaprej odklonil vsako zvezo s slov. koroško stranko.

Opazovalec,

stoječ izven vrst aktivnih politikov.

Kje je železna metla?

Slovensko katoliško izobraževalno društvo za Šmihel in okolico je priredilo za nedeljo dne 9. t. m. narodno veselico s poučnimi in zabavnim delom. Na sporedu smo imeli tudi govor: „O starejši zgodovini koroških Slovencev“. To je gotovo lep, zanimiv in povsem nedolžen govor. Pa čujte, kaj ukrene slavno velikovško okrajno glavarstvo. Čerprav smo deset dni pred uprizoritvijo zaprosili za dovoljenje, pride zadnji trenutek, ko bi morali imeti že dovoljenje, na občino od glavarstva nalog, naj nam ta sporoči, da moramo, ako hočemo imeti imenovani govor, predložiti govor potom okrajnega glavarstva deželni vladi in poleg tega imenovati osebo, ki je govor sestavila in tudi govornika. (Da bi ga mogli potem preganjati. Op. ur.) In, ker to zadnji trenutek radi ovir nismo mogli storiti, smo se morali

PODLISTEK

Ob Vrbskem jezeru.

Pod tem naslovom je obelodanil v podlistku svoje vtise urednik plzenske „Nove Dobe“, g. Fr. Dvořák. Ker bo naša javnost gotovo zanimala sodba češkega novinarja o Slovincih okrog Vrbskega jezera in o plebiscitu, prinašamo na tem mestu izvleček.

Nemci mu pravijo Wörthersee, začena. Vzhodni breg je nedaleč od Celovca, zapadni v nemški Vrbi. Ali v občinah okrog jezera živi še vedno pretežno slovensko prebivalstvo, ki ljubi svoje Vrbsko jezero, kakor ljubi svoje visoke Alpe. Obsojeni so vendar na smrt in nemški duh bo gospodoval nad Vrbskim jezerom. V sledečem opeva krasoto Vrbskega jezera, njegovo okolico, promet na njem, našega kmeta in Alpe.

Prebivalstvo okrog jezera govori nemški in slovenski. Materinski jezik jim je slovenski, v občevanju s sosedi pa se poslužujejo nemškega. Med govorjenjem se le malo poslužujejo nemških izrazov. Najbolj pačijo svojo materin-

ščino celovski Slovenci, vsled česar se jim oddaljenejši Slovenci zelo posmehujejo. Celovške Slovence smatrajo oddaljenejši že zdavnaj za izgubljene, brez pridržka, da propadejo tudi oni. Usoda jim je nemila.

Po svetovni vojni je bila načrtana meja med Jugoslavijo in Avstrijo preko Vrbskega jezera. V sredi jezera po dolžini bi imel biti mejnik med obema državama, ali Slovani niso bili zastopani pri mirovni konferenci, a Italijani, ki so prihajali tukaj v poštev, so bili Slovencem sovražni in jim svobode niso privoščili. Tako Jugoslovani niso bili opeharjeni samo ob Jadranskem morju, temveč tudi ob Vrbskem jezeru. Ob Vrbskem jezeru vsled tega, ker je imelo odločevati o pripadnosti ljudsko glasovanje. Sporni del Koroške je bil razdeljen v dve čoni, ljudstvo pozvano k volilni žari, da bi odločilo za Jugoslavijo ali za Avstrijo. Ob Vrbskem jezeru je večina Slovencev in zato se v Jugoslaviji ni dvomilo nad zmago. Avstrijski Nemci so vendar s podporo Italije in obljubami privedli Slovence na svojo stran, da so glasovali za Avstrijo. Pri tem so se posluževali raznih intrig, n. pr. izpuščali iz imenikov upravičene slovenske volilce in vpisovali s pomoč-

jo Italijanov neupravičene volilce-renegate. Dalje so agitirali pri Slovincih s tem, da ne bodo glasovali proti Jugoslaviji, ako oddajo glasovnice za Avstrijo, temveč proti Srbom, ki imajo drugo vero in hočejo podjarmiti še ostale Jugoslovane. Najsilnejše je vplivala na tukajšnje kmete grožnja, da ostanejo brez denarja, ako bodo glasovali za Jugoslavijo, ker dinarjev nimajo, za avstrijsko krono pa Jugoslavija nič ne plača.

Avstrijskih in italijanskih agitatorjev je bilo tukaj skoro toliko kot volilcev. Tako je Avstrija pri plebiscitu zmagala in dobila s tem celo Vrbsko jezero. Na severni kakor na južni strani živi sedaj poslednja slovenska generacija, in to vsled tega, ker bodo postali slovenski otroci žrtev germanizacije.

Mirovna pogodba nalaga sicer Avstriji vzdrževanje manjšinskih šol ali zastoj iščete v teh krajih slovenske šole. Ne našli bi niti enega slovenskega učitelja. Po plebiscitu se je začelo kruto preganjanje Slovencev po takozvani „Heimwehri“ (hakenkreuzerska organizacija), da so se slovenski učitelji raje preselili v Jugoslavijo, kakor pa bi čakali leta in leta

govoru odpovedati, ker sicer najbrž tudi dovoljenja za igro ne bi dobili.

Ne smemo več povedati našim ljudem dejstva, ne smejo vedeti naši Slovenci, da so Slovenci prej bivali na tej zemlji kot Nemci; naši ljudje ne smejo zvedeti, da so bili naši predniki poštenji in značajni, da so ljubili to našo slovensko zemljo, da so ljubili slovenski jezik in cenili stare običaje in da so bili verni katoličani. Ne, to je nevarno za obstoj avstrijske republike in zato se mora stvar prej predložiti deželni vladi v cenzuro. V prosti republiki se ne sme več prosto govoriti. Tako ukrepa velikovsko okrajno glavarstvo, čeprav se ne ve sklicevati na noben zakon ali odredbo. Proti koroškimi Slovencem se pa nastopa lahko brez zakonov po volji posameznih gospodov.

Cilj izobraževalnega društva je ljudi izobraževati, jim nuditi to, kar so naše šole zamudile, oziroma niso hotele dati. Zdaj se nam pa prepove govoriti. Kako naj doseže društvo potem svoj namen. Prav je imel predsednik društva, ko je izjavil, da bomo začeli kazati. Slovensko ne smemo govoriti, nemško ne znamo, tedaj naj okrajno glavarstvo preskrbi, da se otvori čim preje kurz, kakor ga imajo gluho-nemi, da se bomo potem kazanja razumeli. To bo potem menda vendar dovoljeno. Zpomnite si pa Šmihelčani to za volitve! Ne volite strank, ki nam odrekajo najnedolžnejše pravice, ampak volite „Koroško slovensko stranko“, ki se bori za te vaše pravice in jih vam bo tudi izvojevala. Glasovnica „Koroške slovenske stranke“ je tista metla, ki bo pometla naše tlačitelje iz uradov!

Bojim se zamere...

Živel je nekoč mož, ki se je strašno bal zamere. Nekdaj gre s svojim malim sinom in svojim oslom v mesto. Srečata popotnika, ki je obstal in rekel: „Na — svoj živ dan še nisem videl kaj tako smešnega! Zakaj imata pa osla? Zakaj poba ne posadite gori?“ Mož se je prestrašil, hitro je storil, kakor je potnik svetoval in je bil zelo zadovoljen, kajti zdaj je šlo hitreje naprej. Gredo dalje, poleg pota sedi potepuh, ki vidi, kako oče korači po cesti, sin pa sedi na oslu. Pa zavpije nad fantom: „Pob, ali te ni sram, stari oče mora peš hoditi, ti pa mlad in spočit, pa sedi na oslu! Sram te bodi!“ Deček je postal ves rdeč v obraz, hitro se je splazil dol. Oče pa je storil, kakor je potepuh svetoval in je zajahal osla. In šlo je dalje. Prišla sta bliže mesta, pa srečata hudo ženo, ki se začne hudovati nad očetom, da sam sedi na oslu, sina pa pusti tekati poleg živali. Očeta postane sram in vzame sinčka k sebi na osla. Ne dolgo za tem pa srečajo moža, ki je nosil kapo, na kapi pa je stalo zapisano: „Član društva za varstvo živali“. Mož s kapo vidi očeta in sina na oslu, se silno razsrdi in začne kričati: „Vi, ali vas ni sram, da ubogo žival tako mu-

v bedi in pomanjkanju na nova službena mesta ali menjali svoj poklic.

Jugoslovanska vlada ve, kako je zatirana v Avstriji slovenska manjšina, in ji obljubljuje varstvo, vendar izboljšanja ni opaziti, pač pa poučujejo sedaj že povsod slovensko dečo samonemški učitelji, nezmožni slovenskega jezika.

Na južni strani Vrbskega jezera je Otok ali nemški Maria Wörth. Na vršičku polotoka stojita dve cerkvi: manjša iz devetega in večja iz štirinajstega stoletja. V večji je zastava iz leta 1887 z napisom: „Sv. Florijan, prosil za nas!“ Slovenci z žalostjo gledajo na ta napis in na taje, da oni Slovenci, ki so glasovali za Avstrijo, svoj čin obžalujejo. Njih otrokom se vsiljuje tuje duše, kakor se je delalo na Češkem, na ohranitev pa ni izgledov.

Nemci poznajo manjšinske pravice samo tam, kjer se gre za njih otroke. Ako se jugoslovanska vlada ne potegne takoj za pravice svoje manjšine na avstrijskem ozemlju, bodoča generacija ne bo poznala več Vrbskega jezera, temveč samo še Wörthersee. In v cerkvah se bo dopolnjevalo germanizatorično delo, ki ga ne bodo zmogli nemški učitelji.

čite? Če ne greste hitro doli, vas naznanim oblasti! Kaj bi vi rekli, če bi osel tako jahal na vas?“ — Oče je hitro zlezel na tla, vzel tudi sinčka doli in šli so vsi trije eden zraven drugega v mesto. V mestu so začeli leteti otroci skupaj in so glasno vpili za njimi: „Osel je oba vrgel na tla, drugače ne bi tako neumno tekala poleg njega!“

Tako se godi ljudem, ki si nikdar ne upajo storiti, kar sami spoznajo za prav, ampak se vedno sprašujejo, kaj bodo ljudje rekli in če se ne bodo komu zamerili. Toda vsem ljudem ni nakdar mogoče ustreči, in čim bolj se kdo ozira na ljudi, tem bolj si upajo na njega. Psi bodo vedno lajali in ljudje vedno govorili. Kdor pa je mož, se za to ne briga in stori, kakor spozna za prav in kakor mu velevala vest in srce. Tudi pri volitvah 21. oktobra se ne ozirajmo ne na desno ne na levo, ampak pojdemo pogumno po sredi naprej, kakor nam svetuje izkušeni Rutarjev Jur, in oddajmo svoj glas za „Koroško slovensko stranko“.

POLITIČNI PREGLED

Avstrija.

Malokateri parlament zna tako hitro delati postave kot naš. V svoji zadnji seji je sprejel kar 16 zakonov. Med njimi je tudi dovoljenje za najetje 60 milijardnega posojila za zidavo novih hiš. Začela je torej tudi država posnemati dunajsko občino, ki bo v petih letih sezidala 25.000 stanovanj. — Pretekli teden je bil na Dunaju madžarski min. preds. in se pogovarjal z dr. Seipelnom o medsebojnih gospodarskih odnošajih. — Nemška soc. dem. stranka kandidira za deželni zbor v X. okraju Čeha A. Macháta, v XVI. okraju Al. Vavrovška in v XXI. okraju Sahánka. S samostojno kandidatno listo bi Čehi nikjer ne prodrli.

Koroški deželni zbor je imel pretekli teden svoje zadnje seje pred volitvami. Vsi predlogi so se sprejeli brez debat. Raznim nemškim televadnim društvom so se dovolile podpore v skupnem znesku 30 milijonov, deželnemu muzeju 2 milijona in deželnemu kulturnemu svetu za nakup celjakov 80 milijonov pod pogojem, da pripade 30% čistega dobička deželi. Za popravilo mostu čez Zilo pri Minareh se je dovolilo 9 milijonov. Ko se je govorilo o načinu zatiranja tuberkuloze pri živini, je prosil poslanec Poljanec, da bi se posvetila večja pozornost svinjski pljučni kugi v Podjuni. Omenjena pljučna kuga je dolgotrajna in je treba vso živino obnoviti ali pa počakati 3 do 4 leta, da jo odporna sila živine sama premaga. V Litzlhofu se otvori posebni študenski tečaj za gospodarsko izobrazbo učiteljev. Vsi poslanci so sledili razpravam brez zanimanja, kar je napravilo utis, da je cel zbor samo stroj za glasovanje.

Nemčija.

Dogodki se odigravajo v Nemčiji z bliskovito naglico. Skoro vsak dan nam primese kaj novega in zanimivega. Poulični boji ki so se vršili v Monakovem, v Lipskem, v Draždanih, v Trieru in drugih mestih, nas ne razburjajo več; naravna posledica obupnih razmer. Bolj opasna sta postala Ludendorff in Hitler, ki sta združila vse nemškonacionalne bojne organizacije in hotela korakati s svojimi četami proti Berlinu, da vržeta vlado. Ozračje je postalo na Bavarskem zelo napeto. Hitler je skical na en dan 14 zborovanj, da bi pregledal število svojih čet in ugotovil moč, ali vlada se tudi njega ni ustrašila, ker ima za seboj zanesljivo vojaštvo. Vlada je postavila državne komisarje s posebnimi močmi. Bavarski državni komisar Kahr je prepovedal vse shode. Hitler je sicer protestiral, a udal se je vendar. Položaj pa je bil kljub temu še zelo opasen, ker z ukinitvijo pasivnega odpora ne soglašajo komunisti in nacionalci, zato je vlada proglasila obsedno stanje, ki obstoji v tem, da so se ukinitve nekatere ustavne svobodščine: omejila se je osebna svoboda, svoboda govora, tiskovna, društvena in zborovalna svoboda, prenehala je poštna in brzojavna svoboda, omejevala lastninska pravica in vršiti se smejo hišne preiskave in zapleniti stvari. Obsedno stanje bo trajalo dotlej, dokler se ne odstrani nevarnost prevrata. Na Bavar-

skem je bilo razpuščenih nekaj socialističnih varnostnih oddelkov, ker so napadali svoje politične nasprotnike. Ob priliki hišne preiskave se je našlo tudi mnogo orožja, ki se je seveda zaplenilo. Korajžen nastop vlade je vplival kot mrzel curek, da se je začelo soparno ozračje vidoma ohlajati. Prevratni poizkusi še vendar niso popolnoma izključeni.

Cene življenskih potrebščin se naravno še vedno stopnjujejo: hleb kruha stane 20 milijonov mark, liter piva brez davka 13 milijonov. Pri teh cenah se ni čuditi, da umrje mnogo ljudi gladu: od 8.—14. sept. je umrlo v sameni Berlinu 68 oseb. — Zlatega posojila se je podpisalo za 35 milijonov dolarjev ali 147 milijonov zlatih mark. — V Berlinu je policija odkrila 2 magacina orožja in tajno tiskarno komunistov. Kakor se trdi, je orožje nakupilo komunistom rusko poslaništvo. — Francozi in Belgijci imajo pri zaplembi mark izredno srečo: v Brackfu so zaplenili na tovornem avtomobilu 118.560 milijard, v Langendreberiu 2 bilijona, v Dortmundu 126 bilijonov. — Za Porurje se je imenoval civilni komisar.

Po dogodkih pretekle nedelje bi se dalo sklepati, da je na Bavarskem že monarhija. Odkritju spominske plošče nekemu polku v Monakovem je prisostvoval poleg 20.000 bivših vojakov tudi princ Ruprecht. Vojaki so vzklikali: „Naj živita kralj in kraljica!“ Slavnosti so prisostvovali tudi višji dostojanstveniki v gala uniformah in vojnimi odlikovanji. — V Düsseldorfu so se vršili isti dan pretepi med separatisti in delavci. Francozi so pustili policijo razorožiti in predali varnostno službo v roke „modri policiji“. Proti množici so nastopili z oklopnimi avtomobili in tanki. Proglašeno je obsedno stanje.

Konec pasivnega odpora v Porurju. Vlada je naslovila na nemški narod proklamacijo, v kateri pravi, da so francoske in belgijske čete 11. januarja t. l. zasedle Porurje protizakonito. Od časa zasedbe do danes je moralo prebivalstvo Porurja veliko pretrpeti: 180.000 nemških mož, žena, starcev in otrok je bilo izgnanih, več sto je darovalo svoje življenje, drugi trpijo zopet v ječah, ostali milijoni pa so bili brez osebne svobode. Nemški narod jim je zato hvaležen. Ker je postal pasivni odpor za cel nemški narod opasen, je vlada prisiljena ga opustiti. Predvsem so se podpore preveč stopnjevale: za predpretekli teden se je porabilo 3½ milijonov mark in za pretekli teden bo potrebnih še enkrat toliko. Kljub ukinitvi pasivnega odpora vstraja vlada na tem, ne prepustiti niti koščeka nemške zemlje sovražnikom. — Takoj po razglasitvi proklamacije se je javilo 600 telegrafistov in telefonistov pri francoskih komandah, da hočejo zopet brezpogojno nastopiti in vršiti službo.

Reparacijsko vprašanje.

Vsled ukinitve pasivnega odpora v Porurju je nastal v reparacijskem vprašanju preobrat, in začela se je ustvarjati podlaga za pogajanja o končni rešitvi tega težavnega vprašanja. Pogajanje se še ne pričnejo takoj, ker bo Francoska čakala še 4—6 tednov, da se ukinejo vse nepostavne odredbe in se začne zopet s stvarnimi dobavami ter vzpostavi normalni režim. Potem bo predložil Poincaré zaveznikom sledeči načrt: Upravo železnic na levem obrežju Rena prevzame zavezniški trust, v katerem bo tudi zastopnik Porenja; gotovi rudniki se izročijo trustu; ako Nemčija sprejme te pogoje, dobi 3—4letni moratorij za plačila v gotovini; v Porenju in Berlinu se uvede medzavezniška finančna kontrola in marka se stabilizira.

Angleška je doživela v reparacijskem vprašanju velik diplomatski poraz. Sedaj priznava zakonitost zasedbe Porurja. Baldwin je poročal angl. min. svetu, da je svetovni položaj danes tak, da mora biti Angleška po njegovem prepričanju navezana na solidarno politiko s Francijo. Min. svet je njegovo stališče odobrilo.

Protiprevrat na Bolgarskem.

Komunisti so življali pod vlado Stambolijškega veliko svobodo. Zato se je komunizem s podporo sovjetske Rusije zelo hitro širil. Razumljivo je tedaj, da Cankovo vlado niso po-

zdravili s prevelikim navdušenjem, čeravno jih je tudi ona v začetku ščitila. Šele pozneje je začela strožje nastopati. Tako sta nastala dva močna sovražnika sedanjega režima, ki sta se končno združila, da vržeta vlado. Zemljoradniki (kmeti) in komunisti si drugače sicer niso prijatelji ali topot jih je spravilo skupaj nasilje Cankove vlade.

Tako je prišlo do vstaje, ki se je razširila po celi Bolgarski. Jasno sliko si o položaju ni mogoče ustvariti, ker vlada vse dementira, beogradskim poročilom pa tudi ni mogoče vsega verjeti, ker sta si državi precej sovražni. Takoj, ko se je pričel upor, je kralj odredil mobilizacijo, proglasil obsedno stanje in razpustil parlament. Volitve se imajo vršiti v teku dveh mesecev. Pod orožje so bili pozvani vsi rezervni častniki, podčastniki in makedonstvujušči. Kralj Boris se je hotel odpovedati celo prestolu ali vlada mu je odsvetovala. Sodi se celo, da je vlada upor sama naročila, da bi mogla komuniste popolnoma zatreti.

Po vsej Bolgarski je bila proglašena generalna stavka. Vse brzojavne, telefonične in železniške zveze so se sprekinile. Delavci so zapustili delo in se stavili na razpolago zemljoradnikom. K upornikom je pristopilo tudi več častnikov in eden polk. Uporniki korakajo proti Sofiji. Sofija je baje vojaško in gospodarsko obkrožena, pojavlja se pomanjkanje živil in drugih potrebščin. V Gabrovu, Šumenu in Jambolu so kmetje zaplenili mnogo orožja in municije. Žrtev ima biti okrog 20.000. Begunci pripovedujejo o nasilju vladnih čet, ki izvršujejo grozne zločine nad upornim prebivalstvom. Povsod, kjer nastopajo, vrše svojo akcijo brez usmiljenja. Vlada izjavlja, da je upor v splošnem že udušen. Koliko je na tem resnice, se bo pokazalo v kratkem.

Reško vprašanje.

Reka je za Jugoslavijo življensko vprašanje kot luka za Slovenijo in Hrvaško. Jugosi, zato ne more odnehati in mora vstrajati na izvršitvi rapalske pogodbe. Reka mora postati samostojna država. Tudi Italija ima velik interes nad Reko, ker hoče imeti v rokah vsa večja pristanišča in postati tako gospodar na Jadranskem morju. Zato hoče dobiti Reko v svojo posest tudi s silo. Rapalska pogodba ji je seveda samo feca papirja, ki jo ovira, zato zahteva rešitev izven rapalske pogodbe. Za vsak slučaj je pustila Jugosl. rapalsko pogodbo pri Društvu narodov registrirati, postala je s tem mednarodna pogodba. Evropski državniki vidijo v tem koraku dobro znamenje.

Z zmago Francoske v Porurju in porazom Anglije ter obenem Italije, se je položaj za Jugoslavijo malo zboljšal. Začasno komandira Francoska in Francoska je prijateljica Jugoslavije. Italijani bi otok Krk gotovo ne izpraznili, ako bi ne zmagala v Porurju Francoska. Da je bil zaseden Krk samo vsled tega, da se izsede in kaznujejo krivci, je grda laž. Preiskava je dognala, da so ital. komisijo umorili Albanci iz maščevalnosti, Grčija pa je morala plačati kljub temu 50 milijonov lir.

Fašisti so pravo reško vlado pregnali v Jugoslavijo in reško državo je upravljal podpredsednik, ki je sedaj na mig ital. vlade demisioniral. Povodom demisije je poslal v Rim rismo, ki pravi, da je Reka izgubljena, ako ital. vlada ne vzame usodo Reke v svoje roke. Rimsko vlada je nato poslala za upravitelja generala Girardinija, ki je izjavil, da Italija Reko sicer ne bo anektirala ali zapustila je tudi ne bo več, ali jasno povedano, Reka je izgubljena, postane prej ko slej ital. last. Predsednik prave reške vlade, Zanella, je proti temu protestiral.

To in vesti, da je med Mussolinijem in Pašičem sporazum v načelu že sprejet, je izzvalo v beograških parlamentarnih krogih veliko razburjenje. Opozicija je vložila itnerpelacijo, a odgovori ministrov je niso zadovoljili. Govori se o vladni krizi. Pašič pravi, da je sporazum z Italijo nemogoč in da bo treba predložiti spor v rzsodbo Društvu narodov. Med obema vladama bi imel biti dosežen sledeči sporazum:

1. Jugoslovanska vlada privoljuje v to, da ostane Reka pod italijansko okupacijo.

2. Italija privoljuje v to, da preide pristanišče Baroš z Delto takoj v suvereno last in posest kraljevine SHS.

3. Italija daje svoj pristanek, da se meja pri Idriji in Postojni popravi na korist Jugoslavije, s čemer bi kraljevina SHS na novo dobila teritorij, kjer je 15 do 20.000 prebivalcev.

4. Italija izreka svojo popolno neinteresanost v odnošajih kraljevine SHS napram Bolgariji in Albaniji.

Grki so nedolžni. Od veleposlaniške konference imenovana preiskovalna komisija je v glavnem končala svoje delo. Pokazalo se je, da Grki pri umoru italijanske delegacije niso udeleženi, vladi pa se lahko očita nemarnost in da ni storila vse, da bi se izsledili morilci. Kakor se doznava, so japonski, francoski in angleški delegati prepričani, da je bil umor izvršen iz maščevalnosti, da pa ni političen akt. Italijani so s tem rezultatom zelo nezadovoljni.

Obojestranski ultimati Albanije in Grčije. Grška vlada je poslala ultimativno noto Albaniji, v kateri zahteva izročitev morilcev italijanske vojaške misije, ki so albanski državljani. Albanska vlada je odgovorila, da so ušli morilci na Grško in poziva grško vlado, da jih prime in izroči albanski vladi, drugače prekoračijo albanske čete mejo in si same poiščejo morilce.

▲ Priprave za volitve. ▲

Št. Jakob v Rožu. (Shod.) V nedeljo dne 23./IX. je bil pri Cvitarju volilni shod za naš okraj. Prišel je g. poslanec Poljanec ter mnogoštevilnim zbranim razjasnil politični položaj. No, ravno težko nam ni, najti pravo stranko, ki zastopa interese nas kmetov in kajzarjev. Socialdemokrati že ne moremo biti, saj so ravno ti zlodeji potisnili mnogo naših ljudi po plebiscitu iz železniške službe, v občinskem odboru precej jasno pokazali kosmato nemško dušo in, saj tako vemo, vsako našo dobroto in pomoč plačevali z zaničevanjem. O „Einheitsliste“ pa sploh ni treba govoriti. Premalo čutimo davke in plačila, kajne gospodje okrog Bauernbunda! K stranki, kateri pripadajo posestniki, kakor Liechtenstein itd., mi že ne „pasamo“. Jo imamo že najrajši, našo slovensko stranko in njenega predstavitelja, g. poslanca Poljanca. Želeli bi samo več takih shodov, da bi vsi prišli do pameti in korajžno stopili na svoje noge 21. oktobra.

Hodiše. (Shodi.) Dne 16. sept. so imeli tu shod Nemci. Povedali niso nič novega, pač pa so bili spet sladki proti Slovencem, kakor pred vsakimi volitvami, celo slovenskega govornika so imeli, pa še nekaj, lepak v pravilni „kranjski šprahi“, o kateri po volitvah navadno pravijo, a je koroški vindišarji ne razumejo. Čudno, čudno! Nedeljo navrh, 23. sept., pa so tu zborovali socialdemokrati. Njihov govornik je kar začel govoriti pred cerkvijo, ko so se ljudje usuli po maši iz cerkve. Govoril je o ogromnih davkih, ki jih morajo kmetje plačevati, povedal pa ni, da so veliko deželnih davkov kmetom naložili ravno isti socialdemokrati, govoril je o zadovoljnem življenju, pa je spet zamolčal, da to zadovoljno življenje podirajo isti socialdemokrati, ki hočejo kršč. nauk vreči iz šol in ki na Dunaju že tako pridno razdirajo zakonsko življenje in zažigajo katekizme. Povedal je, kako ima nemška gospoda avtomobile itd., da jih imajo tudi rdeči voditelji, ki niso nič manj bogati, je pa zamolčal. Ob koncu je Slovencem še obljubil slovenske šole. Nemcem in socialdemokratom mirno povemo, da smo siti njihovih sladkih obljub. Tri leta smo čakali, da vsaj eno obljubo izpolnijo, pa je niso in je nikoli ne bodo. Zato jim ne gremo več na lim, ampak ostanemo pri svojih. Nemci nas poznajo pred volitvami, mi se bomo pa pokazali na dan volitev z listkom koroških Slovencev. Bog nas je postavil na to zemljo in božji volji hočemo ostati zvesti.

Škotiče. (Nemški shod.) Dne 16. t. m. so sklicali Nemci shod, obenem so Slovenci imeli igro pri Krištofu. Ker na shodu ni bilo ljudi, je major Osler prišel h Krištofu in prosil, da bi tam smel govoriti. Svoje žive dni bo pomnil, kako so mu jih nasulj Slovenci. Našteli so mu celo litanijo nemških grehov nad Slovenci. Kot poparjen kužek je odšel in govoril — osmim

poslušalcem, Slovencev pri Krištofu pa je bilo toliko, da so vsled vročine morali iz dvorane na prosto in so tam nadaljevali veselico. Drugo nedeljo pa so nas obiskali socijalni demokratje. Dr. Zeinitzer iz Celovca je poslušalcem, ki so bili v veliki večini zavedni Slovenci, naštel vse napake avstrijske vlade in hvalil svojo stranko. Ker pa socijalne demokrate že davno poznamo, kako so povsod zoper našo vero, kako razdirajo zakonsko življenje, kako otrokom jemljejo krščanski nauk, kjer le morejo, zato jim ne moremo zaupati. Potemtakem ne moremo voliti ne Nemcev in ne soc. demokratov, zato ostanemo zvesti svoji domači slovenski stranki, ki nas ljubi, za nas dela, z nami trpi in vstraja, ker vemo, da enkrat le pride konec našega trpljenja.

◻ DOMAČE NOVICE ◻

Vpisovanje na dunajskem vseučilišču se vrši od 24. sept. do 6. oktobra za tuzemce. Za naknaden vpis se lahko vložijo prošnja od 15. do 23. t. m. pri dekanatu in od 24. do 31. t. m. pri rektoratu.

Deutsche Schulvereinschule „Kernstock“ v Brodeh je bila 16. t. m. blagoslovljena. Po vseh listih in povsod so agitirali nemški listi tedne in tedne za dobro udeležbo, in res se je zbralo nekaj Nemcev iz Borovelj, Celovca in celo iz Dumaja. Na prostem se je brala sv. maša ali Bogu hinavska daritev božja ni bila dopadljiva, zato je poslal dež. Po maši je imel duhovnik nemški nagovor za — udeležence Nemce, ne za domače, za katere ima biti šola, ker tukaj se doslej še ni rodil domačin Nemec. Tukajšnji so sami pritopenci: gozdarji, cestarji, nameščenci, in še ti so pogosto slovenski renegati. Izmed vseh šolarjev zna samo gozdarjeva toliko nemški, da je mogla predati šopek z nagovorom. Naši pradedie so bili Slovenci, mi Brojani smo še Slovenci in naši otroci bodo po božji volji tudi še Slovenci ostali. Zakaj torej ta komedija? Nemci ostanite pri Nemcih in pustite nas pri miru, kakor pustimo mi vas. Raje širite svojo nemško kulturo, ki obstoji v nemoralnosti in šnopsu, med Nemci, ki so kulture bolj potrebni kot mi, da bo manj analfabetov. Kaj bi napravili vi Nemci z nami, ako bi prišli mi v popolnoma nemški kraj, postavili tam popolnoma slovensko šolo in jo krstili z imenom „Ciril-Methodova šola“? Kakor bi si zaslužili mi tedaj batine, tako si jih zaslužite tudi vi. Roke proč od naše slovenske zemlje! Duhovnik je govoril v svojem nagovoru o ljubezni do bližnjega. O kaka hinavščina! Ali je to krščanska ljubezen do bližnjega, ako se postavi v čisto slovenskem kraju popolnoma nemška šola z namenom kraj ponemčiti, okraštati mladini materni jezik in jo odtujiti svojemu narodu. Vedno so širokoustneži polni ljubezni do nas, v resnici pa bi nas najraje pohrustali kar kosmate z našim maternim jezikov vred. Nato je sledila še cela vrsta nemških govornikov, končno petje in godba. S tem je bila šola blagoslovljena in krščena z imenom: Deutsche Schulvereinschule „Kernstock“. Nemci ste izgubili ravno sedaj v drugič vojno. Pravijo, da trikrat rado gre! Brojani, kiste bili deležni tolikih nemških dobrot, se boste privolitvah izkazali gotovo havležne in volili vsi brez izjeme „Koroško slovensko stranko“, kije bila in ostane zaščitnica vaših narodnostnih pravic. Brojan.

Vetrinj. V časih je bila pri nas na mesec samo ena nemška pridiga in tedaj smo Slovenci radi hodili v cerkev poslušat besedo božjo v slovenskem jeziku. Odkar je pa nemški župnik vpeljal v cerkev izključno nemščino, nima mo pravega veselja več poslušati nemške pridige. Skrajni čas bi že bil, da bi se naš župnik naučil slovenski.

Ribnica. (Nekaj novega.) Mosirjev Karl bo v cerkev hodil, že podpise pobira za nemško pridigo, ker on slovenski ne zna. Kakor se govori, je doma iz „Nemčije“, kjer seve slovenski ne znajo. Ta Nemčija je seve stara slovenska Ribnica. — Dolgo se je trudil, dosegel je pa le, da je dobil trafiko g. Lanmer. Od trgovca Waschnerja jo je dobil nek invalid, ta je imel šitnosti zavoljo stanovanja, tako jo ima sedaj

Lanner, ki ima že pošto in gostilno. Da v gostilno noben ne hodi rad po tobak, vsak ve in bi država tudi lahko vedela to, da se potem pošiljajo otroci po tobak, kar spet ni dobro.

Gorje ob Zili. (Razno.) Pokopali smo tukaj 19. sept. Mežnarjevo mater, go. Nežo Mekija, ki je zelo rada opravljala cerkvena dela, posebno rada je zvonila umrlim večni mir. — Letina se pri nas ne more imenovati dobra. Zito je še precej dobro obrodilo, a tudi ne povsod. Glavni naš pridelek je turščica, ki je letos prav slabo obrodila. Pridelek sadja je različen: v nekaterih krajih prav dober, v drugih pa izredno slab.

Mala vas pri Globasnici. (Griza.) Pri nas se je mesca avgusta pojavila griza, ki se je hitro razširila po spodnjem delu vasi. Pri Kukmanu je griza zagospodarila najbolj neusmiljeno. Umorila nam je dve cvetki — 14letno Katrico in njeno sestro, 16letno Milko. Dalje sta umrla pri Turnarju dva otroka in pri Krišniku eden. Naj uživajo rajsko veselje! Prizadetim naše sožalje!

Ribnica. (Nesreča.) Kako človek nikoli ni varen pred nesrečami, kaže nesreča Petra Kaufmana, starega, izkušenega žagarja. Priklerjeva žaga je nekaj časa stala, pa že prvo dopoldne, ko je žagar spet začel žagati, mu odreže cirkular na desni roki vse prste, samo del najmanjšega je ostal. Bil je žagar takoj prepeljan v bolnišnico. Upamo in želimo, da kmalu ozdravi in da bi še mogel si služiti svoj kruh!

DRUŠTVENI VESTNIK

Davek od veselice.

Deželni zbor je sklenil postaviti od 31. julija 1923, po kateri smejo občine od vsake veselice skleniti davek 20 do 50% čistega dobička. Od vstopnine se odštejejo stroški prireditve in kar ostane, je čisti dobiček. Prireditelji in člani prireditve so vstopnine prosti, tudi vsi, ki nadzorujejo. Od tega davka se morejo oprostiti veselice (igre, pevske prireditve, kegljanje za dobitke itd.), če je ves čisti dobiček namenjen v dobrodelne namene (§ 2, odst. 4 a), če je prireditev znanstvenega ali izobraževalnega značaja, ali če uprizarjajo šolarji ali se uprizarja za šolarje. Potemtakem more vsako izobraževalno društvo prositi za oproščanje od tega davka, ker so vse naše prireditve izobraževalnega značaja. Zato naj se za oproščanje prosi že kar pri prošnji za dovoljenje vsake igre, posebno še, če se čisti dobiček porabi v dobrodelne namene.

Kolekovanje.

Prošnje za igre in veselice se kolekujejo s kolekom 2000 K. Ako še igra ni odobrena, se za odobritev priloži igra in kolek za 10.000 K. Posebej se še pridene za oblastveno dovoljenje prireditve kolek za 10.000 K. Društvom na novo pripravčamo, da vlagajo prošnje za prireditve le na Slov. kršč. soc. Zvezo, a pravočasno. Ta potem vse potrebno ukrene.

GOSPODARSKI VESTNIK

Sadjarska opravila v oktobru.

Glavna sadjarska opravila v tem mesecu so spravlanje, razbiranje in shranjevanje zimskega sadja. Glede spravlanja opozarjamo na navodila minulnega meseca in še enkrat povdarjamo, da moramo vse količkej zimsko namizno sadje trgati, in sicer kolikor mogoče previdno in pazljivo, da se prav nič ne poškoduje. Le pravilno spravljeno sadje ima pravo vrednost, bodisi, da ga porabimo doma, bodisi, da ga prodamo. Primerno spravlanje sadja je podlaga vsaki umni uporabi njegovi.

Drugo velevažno delo, ki ga moramo izvršiti takoj, ko je sadje spravljeno z drevja, je razbiranje. To velja posebno za jabolka. Že pri trganju je treba ločiti posamezne vrste. A to ne zadostuje, ker so sadovi iste vrste jako različni po debelosti, barvi in sploh po vnanosti. Najmanj v tri dele moramo ločiti vsako vrsto jabolka, in sicer odberimo najprej ves drobiž, otolčene, krastave, piškave, slabo dorasle sadove. To je blago, ki ga moramo kmalu porabiti na ta ali oni način doma ali ga pa tudi pro-

damo za mošt. Ostalo sadje, ki je sicer vse lepo doraslo in brez napake, ločimo le po velikosti. Zato ga je treba razbrati na dva dela. Najdebelejše nam je za namizno sadje I. vrste, nekoliko drobnejše pa za namizno sadje II. vrste. Pri nekaterih vrstah tudi lahko odberemo iz namiznega sadja I. vrste najdebelejše in najkrasnejše sadove, ki jim pravimo kabinetno sadje.

Razbiranje (sortiranje) je zlasti pri trgovini z namiznim sadjem najvažnejše opravilo in se vselej prav dobro izplača.

Razbirano sadje spravimo v sadno shrambo, ki mora biti zračna, hladna in ne presuha. Najboljša shramba je primerna klet.

Sadno shrambo je treba vsako leto dobro osnažiti, police pomiti, stene pobeliti z apnom, prostor zažveplati in naposled dobro prezračiti. V sadni shrambi ne smejo nikdar biti predneti, ki razširjajo kak duh (kisló zelje, repa, ribe itd.). Toplomer je v stalni shrambi zelo potrebno orodje.

Čim rahlejšje, občutljivejšje in dragocenejšje je sadje, tem bolj pazljivo in tem bolj na redko ga naložimo na police. Prav fina jabolka in hruške položimo na muhe, posamez, da se ne dotikajo med seboj. Trdnejše sadje naložimo lahko v več plasti, trda, neobčutljiva jabolka tudi lahko prav na debelo.

Police za sadje so lahko preproste, 2 do 3 cm debele in do pol metra široke deske, razpostavljene na širokih stebričih v razdalji 20 do 30 cm vsaksebi in pritrjene ob steni sadne shrambe. Ob robu jim pribijemo 10 cm širok remelj, ki brani, da sadje ne pada z njih. Boljše so palice, ki so zbite iz ozkih remeljcev, ker tu lažje prihaja zrak med sadje. Moderne sadne police so sestavljene iz posameznih, enakih, plitvih les s štirimi kratkimi nogami. Lese se nakopičijo druga vrh druge. Pripravne police napravimo lahko tudi tako, da se posamezne lese premikajo v stojaču kakor predali. Take police se dajo tudi zakleniti.

V Švici in Štajerskem hranijo zimsko jabolka tudi na ta način, da jih takoj jeseni zavita v papir tesno vložje v zaboje. Vmes natlačijo lesne volne ali papirnatih odrezkov. Tako vložena jabolka se ohranijo jako dobro, ne da bi kaj prida gnila ali venila. Seveda moramo pri vlaganju dobro paziti, da ne pride vmes kaj pokvarjenih sadov, ki bi potem širili bolezen med zdravimi.

V drevesnici oglejmo posebno okulante in prerežimo vezi, zlasti tem, kjer se že zajeda v kožo.

Zemljo za prihodnji drevesnični letnik in za sejnalnico moramo vsekakor pripraviti že sedaj. V ta namen zemljišče prav dobro pognojimo s hlevskim gnojem ali s kompostom in 40 do 50 cm globoko prekopljimo. Tu je treba posebno paziti, da ne spravimo na vrh spodnje mrtve zemlje, ker potem je jako težko doseči prepotrebno bujno rast. Včasih zadostuje, ako zemljo dobro pognojimo in 30 cm globoko preorjemo.

Za sejnalnico moramo pripraviti močne rodovitne prsti in jo še izboljšajmo z dobrim kompostom. Jesenska setev je odločno najboljša. Konec oktobra je čas, da izvršimo delo. Ko smo v drevesnici vsa dela končali, nazadnje še skrbno preglejmo ograjo in jo, ako treba, popravimo, da nam pozimi kje ne vdere zajec med drevje.

Praktični sadjar.

Sladkor v Jugoslaviji. Iz Zagreba se poroča, da bo letošnja produkcija sladkorja v Jugosl. v glavnem zadostovala za domačo potrebo. Po cenitvah iz interesiranih strokovnih krogov bodo producirale letos vse tvornice v državi skupno 5400 do 6200 vagonov sladkorja. Skupna potreba znaša letno 5300 do 6000 vagonov.

Nov avstrijski zlati denar. „Daily Telegraph“ objavlja slike novih avstrijskih zlatnikov po 100 kron in po 20 kron, ki pridejo v promet oktobra meseca. Sodeč po slikah bodo novi zlatniki imeli tudi jako lepo zunanost. Zlatnik za 100 kron bo veljal 1.300.000 papirnatih avstrijskih kron, zlatnik za 20 kron pa 226.000 papirnatih avstrijskih kron.

Povišanje brezposelne podpore. Parlament je zvišal brezposelne podpore. Doslej je dobival vsak brezposelni dnevno 14.400 K. Za iz-

plačilo se je potrebovalo dozdaj 500 milijard, država je dala 90 milijard. Podpora se zviša sedaj za 2400 na 16.800 K dnevno, to je 70 milijard več izdatkov; država krije 14% ali skupno 100 milijard kron. Bolniška podpora znaša 21 tisoč kron na dan.

Blagovna borza. Žito: pšenica 3350 do 3425, rž 2575—2650, ječmen 2200—2400, romunska koruza 2800—2900, oves 2100—2250, romunsko proso 2400—2500, ješpren 4600 do 4800, bob 4800—5000, grah 3500—4500, leča 3800—4000 K za kg. M o k a: zдроб 6300—6400, koruzni zдроб 3900—4000, pšenična „0“ 5700 do 5800, za kubo 5200—5300, krušna 4400 do 4500, ržena 3900 do 4000, pšenični otrobi 1175 do 1250, rženi otrobi 1175—1250 K za kg.

Dunajski trg. Živina: voli 11.200 do 17.000, biki 11.300—16.000, krave 11—14.000, teleta 21—27.000, pitane svinje 24—27.000, mesne svinje 26.500 do 31.000 K za kg. M e s o: goveje 16—48.000, telečeje 22—42.000, zrezek 48—64.000, svinjsko 32—48.000, povojeno 36.000 do 48.000, ovčje 17—28.000, konjsko 16—24.000, slanina 27—28.000 K za kg. Jajce komad od 1700 do 1800 K. Sirovo maslo 40—66.000, skuta 16—24.000, rastlinska mast 21—23.000, ameriškansko maslo 26.600—28.000, domače maslo 34—36.000 K za kg. S a d j e: češplji 1600 do 2500, jabolka 2—4000, hruške 2—10.000, grozdje 7—12.000, breskve 3—8000, orehi 10—14.000, brusnice 16—18.000 K za kg. Z e l e n j a v e: krompir 700—1200, špinača 1200—2000, zelen fižol 6—8000, zelen grah 4—8000, kisló zelje 3—3200, jedilne buče 1000—1600, paprika 2500 do 3000, hren 16.000 do 24.000, čebula 1500 do 2000, česen 2000—4000 K za kg. K o n j i: lahki vprežni 3½—8 milijonov, težki 5—12 milijonov, kočijaški 4—10 milijonov K za komad. K r m a: sladko seno 140—160.000, detelja 140—180.000, slama 100—110.000 K za 100 kg.

Borza. Dunaj, 1./X. Dolar 70.650, 1000 nemških mark 0,25, funt šterling 320.200, francoski frank 4275, lira 3165, dinar 792, češka krona 2102, ogrska 2 avstr. kroni.

Curih, 1./X. Avstrijska krona 0,0079¼, nemška marka 0,000024, dinar 6,37½, češka krona 16,80 cent.

Berlin, 1./X. Avstr. krona 3420, funt šterling 1100 milijonov, dolar 242 milijonov mark. — Obtok bankovcev znaša v Nemčiji 3.183.700.000.000 ali 3183 bilijonov mark.

RAZNE VESTI

Kratke vesti. Na Angleškem se je v rudniku Falbirk podrl rov in zasul 40 delavcev. Od 1. 1913 največja rudniška nesreča. — V pokrajini Korasan v Perziji je potres uničil več vasi: 120 mrtvih, 100 poškodovanih. — Tukaj kroži vest, da biva Radič med tukajšnjimi Hrvati. — Otok Krk se je izpraznil 27. septembra. Isti dan se je izplačalo Italiji 50 milijonov lir, katere jim je prisodila poslaniška konferenca. — Turčija dobi republikansko ustavo. Prvi predsednik turške republike bo Mustafa Kemal. — Iz mariborske kaznilnice so pobegnili 4 kaznjenci. — V Črni gori je zavladała velika suša. — V beneških Alpah je padlo v zadnjih dneh mnogo snega. Obsežni nasadi tobaka so vsled mraza uničeni. Tudi v Švici je na vseh gorah zapadel visok sneg. Toplomer je kazal 8 stopinj pod ničlo. — Pridelek krompirja je letos v Jugoslaviji za 16% večji nego v prošlem letu. — Generalni komisar dr. Zeimermann se je mudil na Koroškem. — 408. km na uro. To bajeslovno brzino je dosegel ameriški poročnik Williams na letalu ipa Curtius. Moderna tehnika gre naprej s tako ogromnimi koraki, da nam prinaša vsak dan nova presenečenja. — V Sloveniji je 22 bolnic, in sicer 15 državnih in 8 privatnih. V vseh bolnicah se nahaja 3153 postelj, kar znači, da pride na 1000 oseb 1,9 postelje. Število bolnikov je lani znašalo 27.954 oseb.

O smrti Stambolijskega prinaša „Večerní České Slovo“ od nekega očividca sledeče zanimive podatke: Stambolijskij se je boril od 9. do 12. ure. Prišel je do židovskega pokopališča pred Pazardžikom. Ko je videl, da bo poražen, se je vrnil v bližino vasi in prosil sobojevnike-kmete, naj ga puste samega. V Kolaku

ga je izdal novo imenovani župan: tu so ga aretirali in zaprli v pazardško vojašnico, kjer pa je ostal le pet minut, nakar so ga peljali v Slavonico. Na poti so patroljo ustavili v zemljedelce preoblečeni makendonstvujušči in odviekli Stambolijskega proč od ceste. Tu so ga nepopisno mučili. Izpulili so mu lase, brke, zlomili zobe, razmesarili obraz, zasadili v telo nože in se še norčevali iz njega, jezdeč na njem kakor na konju. Silili so ga, da si je moral sam kopati grob. Ko si je bil izkopal pol metra globoko jamo, se je zgrudil mrtev. Mučitelji so ga na pol zakopali in pustili. Prijatelji so našli njegovo truplo, ga izkonalji, očistili in hoteli redno pokopati. Ko so zjutraj prišli h grobu, so ga našli praznega. Očividci pripovedujejo, da so mu „režimovci“ odsekali glavo in vrgli truplo v Marico, da bi izginili sledovi mučenja. Podobno je končal tudi brat Stambolijskega, poslanec Vasilij. Tako plačujejo s smrtjo oni, ki vodijo „ljudstvo“. In ubija jih „dobro ljudstvo“ samo!

Velika rudniška nesreča na Poljskem. V Dombrovici-Gornice je nastala v rovu Reben, v katerem je bilo zaposlenih 800 delavcev, vsled eksplozije podzemeljskih plinov velika katastrofa. Reševalna akcija je bila zelo otežkočena, ker je primanjkovalo mask proti plinom. Iz rova so privlekli v prvih dneh 35 žrtev. Pred rovi so se odigravali razburljivi prizori med družinami ponesrečenih rudarjev. Pogreša se še 14 rudarjev in je malo upanja, da bi bili še živi. Slišijo se pogoste eksplozije, v bližini nesreče se nahaja namreč 300 kg smodnika in je nevarnost za nadaljne eksplozije zelo velika. Prodiranje na kraj nesreče je vsled plinov zelo otežkočeno. Več mesev dela bo treba, predno se bo moglo zopet pravilno delati.

Italijanska kultura. Italijani hočejo slovenski živelj popolnoma zatreti. Sedaj bodo spodili iz države 40 slovenskih duhovnikov. Društva ne smejo iger prirejati, če laška komisija preje ne pregleda odra. Komisija pa stane par sto lir in jih mora plačati društvo. — Pri vsaki prireditvi se mora najprvo zapeti laška pesem.

Koliko je vojnih pohablencev na svetu? Internacionalni delavni urad v Ženevi je ugotovil, da štejejo posamezne države vojnih pohablencev, ki imajo pravico do pokojnine kakor sledi: Nemčija 1.537.000, Avstrija 164.000, Amerika 157.000, Francoska 1.500.000, Angleška 117.000, Italija 800.000, Poljska 320.000, Rumunija 100.000, Jugoslavija 164.000, Rusija 775.000, Čehoslovaška 236.000, Belgija 25.000, Kanada 45.000. Ker manjkajo še podatki iz različnih držav kakor Turčije, Bulgarije, Ogrske, Japonske itd., se ceni celotno število vojnih pohablencev na svetu na okroglo deset milijonov. No in našim landbändlerjem to še ni dovolj, drugače ne bi bili tako navdušeni za oboroževanje Heimatschutzverbanda in za no-

ve bratomorne vojne. Volitve 21. oktobra bodo pokazale, kako o tem misli koroško ljudstvo.

NAŠE KNJIGE

Fran Milčinski: Gospod Fridolin Žolna in njegova družina. Veselomodre črtice, I. V Ljubljani 1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna, 72 strani. Cena broš. 8 Din., vez. 13 Din. — Naš znani humorist Fr. Milčinski, ki je pod imenom Fridolina Žolne ustvaril tipičnega veselo-modrega meščana, kateri raz svoje rafinirano-solidno stališče motri vsakdanje prikazni svoje bližnje interesne sfere, je podal v naslovni knjižici prvo zbirko svojih nedolžno-hudomušnih črtic. V kolikor so nekatere že bile objavljene v podlistku naših dnevnikov, so bile kaj hvaležno sprejete od široke publike, ki jih je kaj rada čitala in se nad razposajenim humorjem naslajala. Ta zbirka Fridolina Žolne, kateri bodo sledile v kratkem v okvirju „Splošne knjižnice“ še druge, bo gotovo dobrodošla naši čtivaželjni javnosti. Zelo nizka cena knjige bo nabavo še bolj olajšala. Zato smo prepričani, da se bo ta knjižica kaj kmalu razširila med nami.

ZA SLOVERSKE GOSPODINJE

Koliko petelinov spada na dvorišče? Marsikatera gospodinja se ne more odločiti, koliko mladih petelinov naj obdrži na dvorišču, kajti odločitev pri današnji draginji zrnja ni tako lahka, ker so baš mladi petelini znani kot veliki požeruhi. Premnogo jih pa spet ne kaže poklati, ako hočemo za prihodnje leto pripraviti uspešno valjenje. Odločiti se je torej treba po tem, ali hočemo nasadna kokošja jajca, ali pa jih želimo le za prodajo. Za nasadna kokokšja jajca je seveda potrebno zadostno število petelinov, toliko namreč, da na vsakega petelina ne pripade več kakor 12 kokoši. Šele tedaj smo lahko gotovi, da jajca ne ostanejo neoplojena. Pri večjem številu kokoši pa se je bati, da precejšen del jajec ostane neoplojen, kar povzroča pri gojenju perutnine gotovo zelo neprijetno posledico — klopotce.

Nekaj o jajcih. Če hočemo jajca sveža ohraniti, jih moramo tako shraniti, da ne pride zrak do njih. Deni jih v slano vodo in pusti jih tako dolgo, da vtonejo, nato jih vzemi, obriši in shrani v suhem pesku, otrobih ali žaganju. Nekateri shranjujejo jajca tudi v apnu. V najnovejšem času pa dobiš tudi že v trgovinah tako imenovani „garantol“, v katerem se dajo jajca sveža ohraniti. Kako na spoznamo sveže jajce? Drži ga proti svetlobi, če je prozorno, je še sveže. Če ga na jezik položiš, je čuti staro jajce gorkejšo, kakor sveže jajce. Da stara jajca klopotejo, je gotovo vsem znano. Jajce, ki je mrzlo, postane zopet užitno, če ga položiš v mrzlo slano vodo.

Za volilni sklad so darovali:

Hodiše: T. Paulič 10.000, A. Bevc 5000, Maks Kompoš 5000, Ropač 5000, Mat. Kompoš 10.000; neimenovan v Medgorjah 20.000; Franc Prušnik, Žel. Kapla, 30.000; Marija Perhinig, Šteben, 5000; Janez Flašberger, Velika vas, 10.000; Flor. Raušer, Potoče, 5000; neimenovan 100.000; Slovenci iz Šmihela pri Pliberku 36.600 K in 2 Din; neimenovan iz Dobja 20.000; neimenovan iz Žrelca 6000, Jak. Hedenik, Ščedem, 5000; Hranilnica in posojilnica Sinča ves mesto venca na grob g. Piceja, 100.000; neimenovan iz Šmarjete pri Velikovcu 10.000; Slovenci iz občine Podljubelj 450.000; Mara Wendenik 5000; neimenovan iz Celovca 7000; na sestanku zaupnikov dne 20. sept. zbrano 980.000; neimenovana 14.000; nabrano na sestanku v Bilčovsu: Plavčev Hanzej 10.000, Knaberinov Hanzej 5100, bilčovski župan 10.000, Mlinar 5000, župan Zg. Vesce 10.000, Einšpieler Barba 5000, Baštej 10.000, Hauptman, Otož, 10.000. Neimenovan iz Škocijana 60; zbirka prijateljev koroških Slovencev v Slov. Bistrici po g. dr. Schaubachu 300; Matija Kus, Žerjav, 5; Fr. Borštner, Suha, 5; Silv. Ripič nabral v veseli družbi v Koroškem domu v Ljubljani 110; Rok Pak, Celje, 50 dinarjev. Darovalcem srčna hvala.

Listnica uredništva.

Sršan. Vse v redu sprejeli. — Poziv ni oportun. — Schneider. Popolnoma osebna zadeva —

2500 dinarjev nagrade

dobi tisti, ki najde izgubljenega konja.

Konj je rjav, meri 14 pesti, ima širok in okrogel trup, na glavi podolgovato belo liso, na prednjih nogah dolgo belo dlako, gobec mu je močno plavkast (blond) in na zadnjih nogah je novo podkovan.

Obračati se je na:

Vinko Liponig

Slovenjgradec, Jugoslavija

Hiša se proda

v Podkraju štev. 41. (bližje premogokopa) občina Bistrica pri Pliberku. Ima eno sobo in kuhinjo, velbano klet in velban hlev, en oral polja, dva orala lesa ter obilno sadja. Podrobnosti se izvejo pri Janezu Kranjc, Bistrica štev. 39, pošta Šmihel nad Pliberkom. 103

SLAVENSKA BANKA D. D.

(SLAVISCHE BANK A. G.)

Slovenem na Koroškem! Vsled ustalitve avstrijske krone si prizadeva vsak, ki ima doma preveč denarja na razpolago, da ga z lepim dobičkom naloži v kak denarni zavod. — Izven češkega ima v Avstriji samo naš jugoslovanski zavod „Slavska banka d. d. v Zagrebu“ svojo podružnico na Dunaju.

Naš jugoslovanski zavod ima: Din. 50.000.000.— delniške glavnice, to je preko 3 1/2 milijarde avstr. kron.
Din. 12.000.000.— rezerve ali skoro miliardo avstrijskih kron.
Din. 125.000.000.— vlog ali preko 8 milijard avstrijskih kron.

Širom Jugoslavije ima naš jugoslovanski zavod okoli 20 podružnic in v inozemstvu podružnico na Dunaju in v Ameriki. — Ravnateljstvo omenjenega zavoda pozivlja Slovence na Koroškem, da poverjajo našemu zavodu svoje denarne posle in vlagajo pri njem svoje prihranke, ker si bo naš zavod prizadeval, dati svojim sonarodnjakom večje ugodnosti in na vloge višje odstoče, kakor jih morejo pričakovati od nemških zavodov, ki jih samo izkoriščajo. Zato si je naš jugoslovanski zavod stavil za nalogo, skrbeti v prvi vrsti za dobrobit naših ljudi, ki se nahajajo izven svoje domovine. Sedež podružnice je

na Dunaju, I., Augustinerstrasse štev. 8.

102